

1. Слпчук В. Д. Дотепер Україна не годна відповісти Шевченкові взаємністю... / Василь Слпчук // Козак М. О. Дано любить, терпіть, страждать... Драма особистого життя Тараса Шевченка. – Луцьк : [б. в.], 2007. – С. 5–7.
2. Тарас Шевченко. Документи та матеріали до біографії. 1814–1861 / за ред. Є. П. Кирилюка. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Вища шк., 1982. – 432 с.
3. Філатенко А. В. Прем'єра, якої у нас ще не було / Анастасія Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 27 берез. – № 34 (1459). – С. 11.
4. Філатенко А. В. У нашому театрі буде ще один театр / Анастасія Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 4 берез. – № 25 (14 950). – С. 7.
5. Шагінян М. С. Тарас Шевченко / Марієтта Шагінян. – К. : Дніпро, 1970. – 254 с.
6. Шаповал М. О. Інтертекст як конструктивний чинник множинного втілення суб'єкта монодрами Ю. Щербак «Стіна» / Мар'яна Шаповал // Слово і час. – 2009. – № 6. – С. 39–44.
7. Шаповал М. О. Монодраматичність і монодраматичний суб'єкт художнього твору / М. Шаповал // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер. : Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. Г. Ф. Семенюк. – К. : [б. в.], 2009. – Вип. 20. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – С. 26–29.
8. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів. У 12 т. Т. 5. Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записи народної творчості / Тарас Шевченко. – К. : Наук. думка, 2001. – 496 с. : портр.
9. Шепель Н. І. «Стіна» з малої сцени! / Наталка Шепель // Експрес. – 2008. – 7–14 лют. – № 15 (3822). – С. 4.
10. Шепель Н. І. «Стіна» на Малій сцені / Наталка Шепель // Експрес. – 2008. – 27 бер. – 3 квіт. – № 42 (3909). – С. 4.
11. Щербак Ю. М. Стіна / Юрій Щербак // Сподіватись : п'єси. – К. : [б. в.], 1988. – С. 297–362.

Пахолук Зинаїда. П'єса «Стіна» Ю. Н. Щербак на сцене Волинського академічного обласного українського музикально-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. В статті розглядаються факти біографії Т. Г. Шевченка, положені писателем в основу композиції твору. Аналізується п'єса, переломна в драматургічній шевченкіані, вперше поставлена в столиці, а через 24 роки – на Волині. Визначаються обставини, що привели до її постановки на луцькій камерній сцені. Підкреслюється, що цей спектакль, будучи високохудожнім твором, впродовж семи сезонів залишається одним з найкращих в репертуарі обласного театру.

Ключові слова: п'єса, образ Шевченка, театральне мистецтво, камерна сцена, монодрама, сценічна інтерпретація, глядацька аудиторія.

Pakholok Zinaida. The Play “The Wall” by Y. M. Shcherbak at the Stage of Volynian Regional Academic Ukrainian Music and Drama Theatre Named After T. G. Shevchenko. The article deals with the facts from T. G. Shevchenko's biography, which form the foundation of work's contexture. The play, which became the turning point in Shevchenkiana, is analyzed. “The Wall” was first staged in the capital and only 24 years later in Volyn region. The circumstances, which led to its presentation on Lutsk stage, are defined. It is emphasized, that this performance, being the work of high artistic merit, is one of the best among the repertory of Regional Theatre for last seven seasons.

Key words: play, character study of Shevchenko, the dramatic art, chamber stage, monodrama, scenic interpretation, audience.

Стаття надійшла до редколегії
28.03.2014 р.

УДК 809.1

Вікторія Приходько

Колористика у творчості Дж. Конрада: діалог оригіналу та перекладу

У статті йдеться про іншомовну інтерпретацію кольоро- та світлопозначень повісті Дж. Конрада «Гайфун». Розглянуто суб'єктивну манеру зображення кольору Дж. Конрада та проблеми її відтворення в іншомовному дискурсі. Проаналізовано функціонування образних компонентів *темряви* та *світла* в оригіналі та перекладі.

Ключові слова: кольоропозначення, світлопозначення, оригінал, переклад, інтерпретація, метафора, епітет.

Постановка наукової проблеми та її значення. Як відомо, колір є психологічним, емоційним, культурним аспектом, за допомогою якого в художній літературі передається емоційно-психологічний стан людини, її позитивні та негативні риси характеру, а також національний характер того чи іншого народу. Колористика – частина мовної картини світу. Мова – це дзеркало культури, в якій відображається не лише реальний світ, що оточує людину, а й стиль життя, звичаї, традиції, світогляд народу, частиною якого є колористика. Кожен народ має свої уявлення про значущість кольору, створює власні колірні символи та образи. Тому переклад кольороназв – проблема досить складна і водночас важлива для адекватного відтворення образних і стилістичних особливостей оригіналу та цілісної ідейно-естетичної концепції автора. У кольорі передається специфічне, авторське сприйняття дійсності, тому колірні позначення містять важливу етнокультурну інформацію. Під час перекладу співвідносяться не лише мовні форми, а й мовне бачення світу: відбувається діалог двох мов і двох культур.

Якщо філологічні дослідження колористики мають давню історію, то проблеми її перекладознавчого аналізу ще не досить вивчені. Специфіці відтворення кольоропозначень в іншомовному тексті присвячено небагато досліджень та окремих наукових розвідок, серед яких слід виділити насамперед доробки І. Ковальської, С. Кулинської, О. Паливоди, Л. Прадивлянної, Н. Гоци та ін. Іншомовній інтерпретації кольороназв у творчості Дж. Конрада увагу не приділяли взагалі.

Мета нашої розвідки – дослідження діалогу різномовних інтерпретацій кольоропозначень у повісті Дж. Конрада «Тайфун» (Joseph Conrad “Typhoon” [3]) та її російськомовному перекладі, який здійснила А. Кривцова [1].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. До письменників з подвійною культурною орієнтацією належить Дж. Конрад, твори якого є зразком романтичного світовідчуття та прикладом діалогу культур між Сходом і Заходом. Поляк за походженням (справжнє ім'я – Юзеф Теодор Конрад Коженювський) відомий читачам як англійський письменник, насамперед як автор пригодницьких романів і повістей на морську тематику. Дж. Конрада вважають класичним неоромантиком із характерним індивідуальним авторським стилем у створенні художньої образності [2], вагомим компонентом якої і є кольороназви. У творчості Дж. Конрада загалом та у його суб'єктивній манері зображення кольору зокрема чітко проглядається імпресіоністична традиція, що спирається на зорові враження, а також враження, що передаються через почуття і відчуття. Так, зображуючи тайфун у морі, письменник в однойменній повісті найчастіше вживає емоційно негативно забарвлені кольори: *black/чорний* та *white/білий* (понад двадцять разів кожен) з усіма відтінками, а також похідні від них світлопозначення *darkness, dark/темрява, темний* (понад двадцять разів) та *light, bright/світло, ясний* (понад десять разів), які не лише передають зовнішні пейзажні характеристики, а й указують на психофізичний стан героїв твору. На відміну від кольоропозначень, які називають конкретну ознаку кольору, лексика світлової семантики – більш абстрактна, вона дає натяк на колір чи відтінок, сприйняття якого значною мірою залежить від уяви читача. Самі поняття *світла* і *темряви*, а також їхні синоніми та перифрази стають у повісті «Тайфун» образами-символами. Їх функціонування показано в описі морської стихії, і саме вони створюють передчуття тривоги, страху, безпорадності, смерті.

Зауважимо, що образний компонент *darkness/темрява* та кольоропозначення *black/чорний* мають у творі декілька значень: 1) візуальна темрява, чорнота; 2) страх, безпорадність; 3) смерть, зло.

Отже, перше значення: *темрява/чорний* – *візуальна темрява, чорнота*.

<i>Оригінал</i>	<i>Переклад</i>
Sombre clothing [3, p. 160].	Темные одежды [1, с. 325].
The darkness brought out overhead [3, p. 176].	Спустилась темнота [1, с. 340].
Black sky [3, p. 177].	Черное небо [1, с. 340].
Blackness flecked with white flashes [3, p. 177].	Черное пространство, испещренное белыми пятнами [1, с. 340].
Sea was as black as the sky [3, p. 177].	Море было такое же черное, как и небо [1, с. 341].
The far-off blackness [3, p. 179].	Далекая черная масса [1, с. 342].
A sudden lowering of the darkness came upon the night, falling before their vision like something palpable [3, p. 188].	Спустилась тьма и упала перед их глазами, как что-то осязаемое [1, с. 350].

Оригінал

Black figures of men [3, p. 188].
 Blackness of the clouds [3, p. 191].
 Tiny specks black as ebony [3, p. 191].
 Black davits [3, p. 192].
 Solid blackness [3, p. 192].
 The blind night [3, p. 193].
 So dark it was [3, p. 195].
 Into the gloom ahead indefinitely [3, p. 203].
 Dark and rain [3, p. 211].
 Mass of gloom [3, p. 212].
 A velvety blackness [3, p. 214].
 The darkness of the alleyway [3, p. 219].
 Black bunker [3, p. 219].
 In the dark [3, p. 228].
 Darkness [3, p. 230].

Переклад

Черные фигуры людей [1, с. 350].
 Черные облака [1, с. 354].
 Черные пятнышка [1, с. 354].
 Черные шлюпбалки [1, с. 354].
 Плотная чернота [1, с. 356].
 Слепая ночь [1, с. 355].
 Было так темно [1, с. 357].
 Во мрак, в бесконечность [1, с. 363].
 Темень и дождь [1, с. 371].
 Сгустился мрак [1, с. 373].
 Бархатная чернота [1, с. 374].
 Темный проход [1, с. 379].
 Черная яма [1, с. 379].
 В темноте [1, с. 386].
 Из тьмы [1, с. 388].

Як бачимо, і в оригіналі, і в перекладі кольоропозначення та світлопозначення експлікують колір, не актуалізуючи при цьому емоційної оцінки. Хоча вдалі епітети та метафори в окремих випадках додають їм експресивності і навіть персоніфікують образ темряви.

Друге значення: *темрява/чорний – страх, безпорадність*.

Оригінал

The darkness of the hatchway seemed to stand at the head of a yawning grave [3, p. 166].
 A dense bank of cloud... it had a sinister dark olive tint [3, p. 176].
 Great darkness [3, p. 186].
 Vast obscurity [3, p. 188].
 The darkness palpitated down upon all this [3, p. 188].
 Black gully [3, p. 191].
 It was very black, cold, and dismal [3, p. 200].
 They would groan all together in the dark [3, p. 200].
 Impenetrably black [3, p. 201].
 In this darkness [3, p. 202].
 Into the gloom, ahead – indefinitely [3, p. 203].
 Mountainous black waters [3, p. 225].
 Black hills of water [3, p. 230].
 The pitch darkness of the cabin [3, p. 227].

Переклад

Заглянул в темный люк; казалось, он стоит у края зияющей могилы [1, с. 331].
 Густая гряда облаков зловещего темно-оливкового оттенка [1, с. 340].
 Великая тьма [1, с. 348].
 Из необъятной тьмы [1, с. 350].
 Спустилась трепещущая тьма [1, с. 351].
 Черная пропасть [1, с. 353].
 В проходе было очень темно, холодно и страшно [1, с. 361].
 Они стонали в темноте [1, с. 361].
 Непроглядная тьма [1, с. 362].
 В кромешной тьме [1, с. 362].
 Во мрак, в бесконечность [1, с. 363].
 Черные водяные горы [1, с. 384].
 Среди черных холмов воды [1, с. 388].
 В непроглядно черной каюте [1, с. 386].

У наведених прикладах бачимо, що емоція страху та безпорадності підсилюється порівняннями та численними епітетами: *darkness/темрява – great/великая, vast/необъятная, palpitated/трепещущая, impenetrably black/непроглядная, the pitch darkness/кромешная*. Іноді перекладач навіть сам додає епітет (кромешная), якого немає в оригіналі, для ще більшої експресивності пейзажного опису. До того ж, А. Кривцова замінює у двох випадках кольоропозначення *black* на світлопозначення *темно, тьма*, знову ж таки для актуалізації емоційно-експресивної оцінки.

І останнє значення: *темрява/чорний – зло, смерть*.

Оригінал

An impenetrable obscurity pressed down upon the ghostly glimmers of the sea [3, p. 193].
 The breakers flung out of the night with a ghostly light on their crests [3, p. 199].
 His mouth yawned black [3, p. 222].

Переклад

Непроницаемая тьма давила на призрачный блеск моря [1, с. 355].
 Валы вылетали из тьмы, а гребни их светились призрачным светом [1, с. 360].
 Зияла черная дыра рта [1, с. 381].

Для посилення образу *темряви-зла* Дж. Конрад вдало застосував персоніфіковану метафору *obscurity pressed down*, а перекладач з цією ж метою замінив емоційно нейтральну лексему *night* на негативно забарвлену *тьма*. Зауважимо, що саме через метафори та епітети передається в повісті імпресіоністичне бачення світу, з його одвічною боротьбою світла і темряви, добра і зла, життя і смерті. Слід зазначити, що семантика зла і смерті виражається в повісті не лише через образний компонент *darkness/темрява*, а й через концептуально антонімічні світлопозначення *light, glimmers/*

світло, блиск. Характерно, що ці світлопозначення, як і кольоропозначення *white, pale/білий, блідий*, так само емоційно негативно забарвлені, як і *темрява*.

Оригінал

Sea heaved without a sparkle [3, p. 160].
 Queer white misty patch [3, p. 160].
 The sun, pale and without rays [3, p. 172].
 A strangely indecisive light [3, p. 172].
 Bloodless...faces [3, p. 172].
 The lurid sunshine [3, p. 173].
 Glassy stare [3, p. 175].
 Unnatural daylight [3, p. 175].
 Twilight [3, p. 176].
 His teeth flashed angrily [3, p. 174].
 Light...shone mistily [3, p. 186].
 The ghostly glimmers of the sea [3, p. 193].
 White crests [3, p. 193].
 In a ferocious, boiling-up pale flash [3, p. 199].

Переклад

Тусклое море [1, с. 325].
 Белое туманное пятно [1, с. 325].
 Бледное и тусклое солнце [1, с. 336].
 Странно мерцающий свет [1, с. 336].
 Бескровные...лица [1, с. 336].
 Бледный солнечный свет [1, с. 337].
 Мутные глаза [1, с. 338].
 Неестественно бледное солнце [1, с. 339].
 Сумеречный свет [1, с. 340].
 Зубы сердито блеснули [1, с. 338].
 Тусклый свет [1, с. 349].
 Призрачный блеск моря [1, с. 355].
 Зловещие белые гребни [1, с. 355].
 В злобных вскипающих бледных вспышках [1, с. 360].

Як бачимо, усі епітети та метафори активізують лише негативну семантику згаданих кольоропозначень та світлопозначень. Саме така антагоністична контрастність світло- та кольоронасиченості допомогла автору підкреслити руйнівну силу тайфуну. Перекладач знову ж таки посилила експресивність кольору, вживаючи епітет *зловещие*, якого у Дж. Конрада немає. Однак невідомо, чому епітет *lurid* (вогняний) вона інтерпретувала як *бледный*, що значно послабило емоційність сприйняття світлопозначення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, перекладач при перенесенні на іншомовний ґрунт кольоро- та світлопозначень, завдяки яким Дж. Конрад створив яскраві пейзажні картини у повісті «Тайфун», намагалася не лише адекватно інтерпретувати їхню семантику, а й передати художню образність та емоційне забарвлення. Тому А. Кривцова цілком умотивовано вставляла до тексту перекладу власні експресивні епітети. Відомо, що перекладач має певну ступінь свободи в інтерпретації художнього твору, зумовлену суб'єктивністю бачення світу та вибору мовних засобів у мові перекладу. Зауважимо, що епітети у взаємодії із метафорою – найтиповіша риса авторського стилю Дж. Конрада. Такі ж метафоричні описи, що створюють цілий художньо-образний комплекс, бачимо й у перекладі А. Кривцової. До того ж, колористика художнього твору є певним маркером ментальності письменника й передусім його індивідуального сприйняття дійсності, тому так важливо у перекладі зберегти цілісну ідейно-естетичну концепцію автора. Лише в такому разі можна говорити про діалог двох мов та культур загалом та оригіналу й перекладу зокрема.

Джерела та література

1. Конрад Дж. Тайфун. Фрейя Семи Островов / Лорд Джим Конрад ; пер. с англ. А. Кривцовой. – М. : Правда, 1989. – 480 с.
2. Яковлева І. В. Лінгвостилістичні особливості морської прози Дж. Конрада : автореф. дис. ... канд. філол. наук / І. В. Яковлева ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2003. – 25 с.
3. Conrad J. Typhoon / J. Conrad // Typhoon and Other Stories. – London : David Campbell Publishers Ltd., 1991. – 362 p.

Приходько Вікторія. Колористика в творчестве Дж. Конрада: диалог оригинала и перевода. В статье говорится о иноязычной интерпретации цвето- и светообозначений повести Дж. Конрада «Тайфун». Рассматривается субъективная манера изображения цвета Дж. Конрада и проблемы ее воспроизведения в иноязычном дискурсе. Анализируется функционирование образных компонентов *тьмы* и *света* в оригинале и переводе.

Ключевые слова: цветообозначения, светообозначения, оригинал, перевод, интерпретация, метафора, эпитет.

Prykhod'ko Viktoriya. Colouristics in J. Conrad's Works: Dialogue Between Original and Translation.

This article is about foreign interpretation of colour names and light names of J. Conrad's tale "Typhoon". J. Conrad subjective manner of colour representation and the problems of its translation are examined. Functioning images of darkness and light in original and translation are analysed.

Key words: colour names, light names, original, translation, interpretation, metaphor, epithet.

Стаття надійшла до редколегії
26.03.2014 р.